

Босна и Херцеговина
БРЧКО ДИСТРИКТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Комисија за хартије од вриједности

Bosna i Hercegovina
BRČKO DISTRIKT
BOSNE I HERCEGOVINE
Komisija-Povjerenstvo za hartije od
vrijednosti

Босне Сребрне 28, 76100 Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине; телефон: 049/232 540, 232 550, 231 880, телефакс: 049/231 891, e-mail: info@secbdbih.org
Bosne Srebrene 28, 76100 Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine; telefon: 049/232 540, 232 550, 231 880, telefaks: 049/231 891, e-mail: info@secbdbih.org

И З В Ј Е Ш Т А Ј

**о раду Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ
за 2022. годину**

Брчко, јануар 2023. година
www.secbdbih.org

С А Д Р Ж А Ј

1. ПРИМАРНА ОБИЉЕЖЈА СТАТУСА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОМИСИЈЕ	3
1.1. Институционални положај	3
1.2. Ингеренције и легислатива	3
1.3. Организациона функција и задаци	4
2. РЕАЛИЗАЦИЈА ПЛАНСКИХ ЦИЉЕВА КОМИСИЈЕ	4
2.1. Континуирано спровођење регулаторне функције Комисије.....	4
2.2. Одржавање система регистрације хартија од вриједности у Регистру хартија од вриједности.....	5
2.3. Спровођење надзора и контрола.....	6
2.4. Усклађивање регулаторног оквира у процесу интеграција Босне и Херцеговине у Европску унију.....	7
2.5. Транспарентно и континуирано финансијско извјештавање.....	7
2.5.1. Финансијски извјештаји	7
2.5.2. Ревидирани финансијски извјештаји	8
2.5.3 Стандарди корпоративног управљања – анкета	9
2.6. Подизање финансијске писмености јавности о улози и значају тржишта капитала	9
3. СТАЊЕ НА ТРЖИШТУ КАПИТАЛА.....	10
3.1. Распоред капитала и дионичара на берзама у БиХ у периоду 2018–2022. година	11
3.2. Динамика капитала, хартија од вриједности и дионичара	12
4. ФИНАНСИЈСКО УПРАВЉАЊЕ И КОНТРОЛА	13
5. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ КОМИСИЈЕ	15

1. ПРИМАРНА ОБИЉЕЖЈА СТАТУСА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОМИСИЈЕ

1.1. Институционални положај

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ је у складу са Законом о хартијама од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 15/03, 27/04, 42/04, 28/07, 14/12, 20/17, 8/19, 10/19 и 32/19) стално, независно регулаторно тијело, основано ради регулативног уређивања, надзора и контроле издавања и промета хартија од вриједности.

1.2. Ингеренције и легислатива

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ примарне ингеренције врши у складу са Законом о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 15/03, 27/04, 42/04, 28/07, 14/12, 20/17, 8/19, 10/19, 31/19 и 13/21), Законом о преузимању дионичких друштава („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 32/19) и Законом о инвестиционим фондовима („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ бројеви 30/07 и 18/17), а односе се на:

- доношење прописа о спровођењу Закона о хартијама од вриједности, Закона о преузимању дионичких друштава и Закона о инвестиционим фондовима;
- издавање и одузимање дозвола, одобрења и сагласности у оквиру свог дјелокруга и надлежности;
- доношење подзаконских аката ради прописивања услова, начина и процедура за јединствено обављање надзора унутар свог дјелокруга и надлежности;
- подстицање, организовање и надгледање мјера за ефикасно функционисање тржишта хартија од вриједности;
- вођење књига и регистара у складу са одредбама Закона из свог дјелокруга и надлежност;
- благовремено рјешавање захтјева странака у поступку;
- обављање надзора над пословањем издавалаца хартија од вриједности, учесника на тржишту капитала;
- надзор спровођења поступака преузимања и поступака принудне куповине и принудне продаје дионица,
- доношење одлука о мјерама за отклањање утврђених незаконитости и неправилности и
- извјештавање надлежних надзорних, управних и правосудних тијела о свим сазнањима, која се непосредно или посредно тичу њихове надлежности и која су повезана са поступцима који се воде пред тим тијелима, а у вези су с поступцима из дјелокруга и надлежности Комисије.

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ одређене надлежности спроводи у складу са одредбама Закона о предузећима Брчко дистрикта БиХ – пречишћен текст („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ бројеви 49/11 и 11/20), а односе се на:

- упис дионичких друштава у регистре Комисије;
- смањење и повећање основног капитала дионичких друштава и

- упис статусних промјена у регистре Комисије.

У поступцима рјешавања захтјева правних и физичких лица Комисија примјењује Закон о управном поступку Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 48/11, 21/18 и 23/19), када поједине активности нису детаљно прописане горенаведеним законима.

1.3. Организациона функција и задаци

У складу са Законом о хартијама од вриједности, Статутом и Организационим планом, Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ се као регулаторно тијело састоји од три организационе јединице: Комисије као колективног органа, Стручне службе и Регистра хартија од вриједности. Димензије организационе структуре Комисије, циљеви које треба да оствари, начин координације основних унутрашњих и спољних елемената, надлежности и одговорности појединачних извршилаца, као и задаци и обавезе успостављени су кроз функцијску подјелу рада, како би се обезбиједила усклађеност дјеловања свих елемената организационе структуре.

2. РЕАЛИЗАЦИЈА ПЛАНСКИХ ЦИЉЕВА КОМИСИЈЕ

Комисија је у протеклој години била ангажована на реализацији годишњим планом предвиђених активности ради достизања постављених циљева у 2022. години, тако да је у складу с прописаним надлежностима одржала деветнаест (19) редовних сједница на којима је разматрано педесет шест (56) тачака дневног реда и четрдесет двије (42) радно консултативне сједнице, на којима је разматрано укупно 180 тачака дневног реда. У протеклом периоду, кроз законом прописане евиденције Комисије спроведено је у дјеловодник укупно 977 документа, излазних 723 (рјешења, закључака, извода, дописа, позива, саопштења, општих и посебних аката и других докумената) и књигу примљених рачуна 103, а кроз интерну доставну књигу спроведено је 1017 докумената.

2.1. Континуирано спровођење регулаторне функције Комисије

Комисија је у складу са својим надлежностима континуирано, благовремено и законито рјешавала захтјеве клијената, по појединачним захтјевима издавање хартија од вриједности, објављивање понуде за преузимање, промјену чланова Управе и Надзорног одбора и остале захтјеве везане за остваривање власничких права.

Издавање власничких хартија од вриједности подразумијева спровођење поступка промјена на дионичком капиталу, који почиње са доношењем одлуке о повећању, односно смањењу капитала од стране скупштине дионичког друштва у складу са Законом о хартијама од вриједности, Правилником о условима и поступку издавање хартија од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 3/08) и Правилником о измјенама и допунама Правилника о условима и поступку издавања хартија од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 34/08).

Комисија као регулаторно тијело одобрава издавање. Уз захтјев за одобрење издавања, издавалац доставља Комисији одговарајућу документацију (одлука, статут, проспект, уговор са надлежном финансијском институцијом са својством депозитара, процјену овлашћеног процјенитеља и извјештај овлашћеног ревизора). Након спроведених процедура у поступку повећања, односно смањења капитала, Комисија доноси рјешење о насталој промјени на капиталу. Након спроведене процедуре, промјене на капиталу се уписују у Регистар издавалаца. У протеклом периоду реализована издавања хартија од вриједности су имала карактер затворене понуде издавањем дионица за познатог купца, при чему је купац издатих дионица био искључиво већински дионичар.

Преузимање дионичарских друштва представља процедуру којом правно или физичко лице, самостално или кроз форму заједничког дјеловања стиче контролу управљања над дионичким друштвом или врши концентрацију, односно консолидацију власништва над друштвом. Преузимањем се мијења структура власништва која одређује позицију већинског дионичара и осталих мањинских дионичара.

Одредбама Закона о преузимању дионичких друштава прописани су услови у којима је стизалац дионица обавезан да обавијести Комисију, издаваоца и јавност о стицању дионица. Стизалац, односно понудилац је обавезан да приложи потребну документацију уз захтјев за одобрење објављивања понуде за преузимање.

Цјелокупне активности везане за поступак преузимања су праћене од стране Комисије кроз контролу и надзор транспарентности, односно објављивање намјере преузимања, правилно утврђивање цијене дионица, потребне одлуке, објаве понуде за преузимање по прибављању рјешења о одобравању понуде од стране Комисије, објављивање образложења управе, њихово мишљење о оправданости понуде за преузимање, прихват понуде, пренос дионица, објављивање извјештаја о преузимању након истека рока за плаћање, праћење плаћања дионица и свих трошкова везаних за пренос и слично.

У складу с чланом 14 Правилника о начину уписа и вођењу регистра издавалаца у Регистар као јавну књигу уписују се и региструју сви издаваоци који издају хартије од вриједности у складу са Законом. Регистар садржи опште податке о издаваоцу, управи и надзорном одбору, капиталу издаваоца, вриједности капитала, вриједности и броју дионица, податке о издавању хартија од вриједности, врсти, класи, номиналној вриједности и обиму издавања, затим податке о одлукама о издавању, одобрењу издавања, успјешности издавања, упис промјена на капиталу и др. Упис података у Регистар издавалаца врши се на основу пријаве са прилозима регистарских листова, а према обрасцима које прописује Комисија. Комисија за хартије од вриједности по пријему пријаве врши упис издаваоца, односно промјену уписа у Регистар издавалаца и издаје одговарајуће рјешење.

Табела број 1: Преглед заprimљених и ријешених захтјева у 2022. години

Р. бр.	Захтјеви, дионичких друштава, дионичара и других институција	Број заprimљених захтјева	Број ријешених захтјева	Процент извршења
1.	Издавање хартија од вриједности	4	4	100%
2.	Објављивање понуде за преузимање	4	4	100%
3.	Промјене чланова управе и надзорног одбора	5	5	100%
	УКУПНО	13	13	

Извор података: Регистар издавалаца

2.2. Одржавање система регистрације хартија од вриједности у Регистру хартија од вриједности

У Регистру хартија од вриједности се у облику електронског записа воде и чувају подаци о издатом капиталу дионичких друштава и свим хартијама од вриједности, о власницима хартија од вриједности, преносу власништва на хартијама од вриједности, промјенама на рачунима издавалаца и рачунима власника хартија од вриједности.

Током 2022. године Регистар хартија од вриједности у складу са захтјевима клијената или других надлежних органа извршавао сљедеће активности:

Табела број 2: Преглед услуга Регистра хартија од вриједности у 2022. години

Врста услуге	2022.
Регистрација дионичких друштава	15
Регистрација капитала и вођење рачуна дионичких друштава у регистру хартија од вриједности	107.675.790,32
Регистрација хартија од вриједности	10.070.095
Регистрација власника хартија од вриједности и вођење рачуна власника у регистру	3874
Пренос хартија од вриједности по основу насљеђивања	1
Упис и брисање заложног права на хартијама од вриједности	1
Упис корпоративних радњи	1
Преузимање дионичког друштва	2
Издавање листе дионичара	16
Издавање сертификата	31
Остварен промет дионица на берзама	45.563,27
Исплата дионичара у поступку принудне продаје	8
Провјера података о власницима хартија од вриједности и достављање обавјештења институцијама	1.400

Извор података: Регистар хартија од вриједности

Обим и врсте услуга, које Регистар хартија од вриједности пружа правним и физичким лицима, резултат је развијености корпоративног сектора, обима издавања хартија од вриједности, секундарног преноса власништва на хартијама од вриједности, нивоа развијености финансијских инструмената и њихове употребе у финансијском пословању, финансијске едукованости о области хартија од вриједности, коректности евидентираних примарних података о власницима хартија од вриједности и присутних грешака, које се најчешће односе на име, презиме, адресу, име оца, матични број и покренутих поступака за њиховим вјеродостојним спровођењем у базама података Регистра, уз напомену да је Регистар у протеклој 2022. години благовремено, у складу са законом, одговорио свим захтјевима издавалаца, власника вриједносних хартија или других институција, упућеним Регистру, односно Комисији за хартије од вриједности.

2.3. Спровођење надзора и контрола

Вршећи своју улогу надзорног тијела Комисија идентификује и спречава понашања и активности фирми, које не испуњавају законске обавезе и успостављене стандарде. Комисија располаже одговарајућим инструментима да онемогући настајак значајне штете тржишту хартија од вриједности и потрошачима, односно корисницима услуга, коју би могле проузроковати фирме, објекти надзора. На тај начин, чувајући повјерење

у интегритет и вјеродостојност тржишта хартија од вриједности, Комисија је током 2022. године спроводила надзорне активности над издаваоцима хартија, и то:

а) У поступцима издавања хартија од вриједности:

- Вршила надзор у поступку спровођења издавање хартија од вриједности без обавезе објављивања проспекта – смањење капитала код д. д. “Житопроект”;

б) У поступцима преузимања дионичарских друштава:

- Утврдила забране вршења права гласа и располагања дионицама издавалаца лицима која су по закону обавезна да објаве понуду за преузимање, – забрана права гласа за “Воћар” д. д. и “Делта-инжињеринг” д. д.;
- Утврдила обавезу објављивања понуде за преузимање, донијела одговарајућа рјешења о одобрењу понуде за преузимање за “Воћар” д. д. и “Делта-инжињеринг” д. д.;
- Пратила и контролисала два поступка преузимања до њиховог окончања уз доношење два рјешења о успјешности преузимања, за “Воћар” д. д. и “Делта-инжињеринг” д. д.;

с) У поступцима извршавања обавеза издавалаца при упису промјена у регистар издавалаца хартија од вриједности:

- Надзор у поступцима извршења законских обавеза издавалаца у погледу подношења захтјева за упис и промјену података у регистру издавалаца за “Житопроект” д. д., “Узор” д. д., “Велма” д. д., “Осигурање Гарант” д. д. и “ИБД” д. д.

2.4. Усклађивање регулаторног оквира у процесу интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију

Остварујући годишњим планом рада за 2022. годину програмски циљ Усклађивање регулаторног оквира у процесу интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију Комисија је првенствено била ангажована путем својих представника у сљедећим радним групама: 4 - Слобода кретања капитала, 6 - Право привредних друштава, 9 – Финансијске услуге и групи за економски критеријум на реализацији Програма интегрисања БиХ у Европску унију. Та активност се манифестовала првенствено кроз сагледавање степена хармонизованости нашег регулаторног оквира са регулативом ЕУ, као и предлагањем неопходних закона и подзаконских аката како би се степен хармонизације подигао на виши ниво.

Представници Комисије током 2022. године су рад и активности у радним групама у којима су делегирани реализовали првенствено кроз он-лине присуство састанцима и едукацијама као и уносом неопходних података у јединствени информациони систем (ИСЕИ) о регулаторном статусу простора Брчко дистрикта БиХ из области надлежности Комисије како би се одговорило на захтјеве четрнаест (14) кључних приоритета из Мишљења Европске комисије.

Такође, представници Комисије су активно учествовали на двије конференције у организацији Министарства безбједности БиХ на којима су вршене припреме за одговарање на предстојећи упитник Moneyval-а и евалуацију, односно оцјену техничке усклађености са четрдесет (40) препорука FATF о ефикасности финансијског система у БиХ за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Напомињемо да је

Организација за контролу и спречавање прања новца (FATF-Financial Action Task Force) независно међувладино тијело које развија и промовише политику заштите глобалног финансијског система од прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење. Препоруке FATF признате су као глобални стандард у борби против прања новца и финансирања тероризма.

2.5. Транспарентно и континуирано финансијско извјештавање

2.5.1. Финансијски извјештаји

Финансијски извјештаји приказују основне вриједносне карактеристике дионичких друштава за одређени временски период, а намјена им је да пружају информације различитим заинтересованим групама и служе као поуздана подлога приликом одлучивања о евентуалном инвестирању у хартије од вриједности. Правилник о садржају, начину и стандардима објављивања финансијских извјештаја и других информација о пословању дионичких друштава („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 19/05), у члану 4 детаљно регулише врсту, обавезни облик и садржај извјештаја, рокове и начине достављања финансијских извјештаја и других информација Комисији за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, као и начин објављивања извјештаја о пословању дионичког друштва дионичарима и јавности.

Закон о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ издаваоцима хартија од вриједности у члану 71 налаже обавезу информисања јавности и свих заинтересованих страна о свом финансијском пословању и комерцијалном положају кроз:

1. Годишњи извјештај о пословању;
2. Полугодишњи извјештај о пословању;
3. Извјештај о догађајима који битно утичу на финансијско пословање.

У наредној табели је приказано финансијско извјештавање дионичких друштава за период 2018–2022. година.

Табела број 3: Упоредни преглед финансијског извјештавања издавалаца хартија од вриједности у периоду 2018–2022. година

Година	Годишњи извјештаји	Полугодишњи извјештаји	Значајни догађаји
2018.	14	7	7
2019.	13	14	3
2020.	13	13	7
2021.	12	12	9
2022.	-	12	-
Укупно	52	58	26

Извор: Финансијски извјештаји о пословању

Дионичка друштва која су субјекат надзора и контроле Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, највећим дијелом редовно достављају законом прописане извјештаје. Изузетци су дионичко друштво „Нови Бимекс у стечају“ д. д. над којим се спроводи стечајни поступак и није у обавези да обавјештава јавност о резултатима пословања, „Графам“ д. д. које не приказује одвијање пословних активности и „Биљана“ д. д. гдје, без обзира на дописе и опомене Комисије, не достављају финансијске извјештаје.

Годишњи финансијски извјештаји као и анализа за 2022. годину ће бити приказани у наредном извјештајном периоду.

2.5.2. Ревидирани финансијски извјештаји

Обавеза припремања и предаје годишњих завршних рачуна и ревизорских извјештаја је прописана Законом о предузећима Брчко дистрикта БиХ. Чланом 35 наведеног закона прописано је да дионичка друштва имају обавезу да изврше ревизију свог пословања, а чланом 51 прописани су рокови за израду извјештаја и њихово достављање.

Број достављених ревизорских извјештаја у 2021. години је десет (10) од укупно петнаест (15) дионичких друштава или 66,70%. Ревизорске извјештаје за 2021. годину није доставило пет дионичких друштава од којих је једно друштво у стечају „Нови Бимекс у стечају“ д. д., једно дионичко друштво, које не обавља дјелатност „Графам“ д. д., затим „Биљана“ д. д., „Тесла“ и „ПСЦ Бабић“ д. д. који су се изјаснили да је ангажовање ревизорске куће за израду ревизије сувише скупо и да нису у могућности да то плате.

Преглед достављених ревизорских извјештаја за период 2018–2021. година, представљен је у наредној табели.

Табела број 4: Преглед достављених извјештаја о ревизији финансијских извјештаја дионичких друштава у периоду 2018–2021. година

Година	Укупан број д. д.	Достављени ревизорски извјештаји
2018.	16	13
2019.	15	11
2020.	15	11
2021.	15	10

Извор података: Извјештај о ревизији финансијских извјештаја

2.5.3. Стандарди корпоративног управљања – анкета

Ради подизања степена повјерења између друштава и свих носилаца интереса, постизања максималне одговорности, отворености и транспарентности дионичких друштава, Комисија је, као и претходне године, и у 2022. години спровела анкету о примјени принципа и стандарда корпоративног управљања дионичких друштава на подручју Брчко дистрикта БиХ.

Анкета се односи на период од 1. јануара до 31. децембра 2022. године и обухватила је: дефинисање истраживања, припрему анкетног упитника, слање анкете циљној групи и прикупљање података. Анкета је конципирана највећим бројем затворених питања, са понуђеним одговорима са потврђеним или одричним изјашњавањем у седам међусобно повезаних група питања. Групе се односе на транспарентност пословања, скупштину друштва, надзорни одбор, управу, ревизију и механизме интерне контроле, друштвену одговорност и посвећеност стандардима корпоративног управљања. Истраживањем је обухваћено тринаест (13) правних лица која су регистрована као дионичка друштва на подручју Брчко дистрикта БиХ и у надлежности су Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ. Изостављена су неактивна предузећа и предузећа у стечају.

Један од главних циљева корпоративног управљања је обезбиједити равноправну заступљеност свих заинтересованих страна, а да се притом онемогући сукоб интереса. Заинтересована лица су дионичари, управа, надзорни одбор, запослени, добављачи, купци, пословни партнери, јавност, држава, разни синдикати, локална заједница.

Друштва која се не придржавају стандарда корпоративног управљања, имају обавезу да објаве и објасне зашто се не придржавају стандарда.

Од укупно тринаест (13) посланих упитника, пет друштава је доставило попуњен анкетни лист, што је у великој мјери смањило величину узорка и онемогућило израду анализе и добијање поузданих података о квалитету корпоративног управљања.

2.6. Подизање финансијске писмености јавности о улози и значају тржишта капитала

Поред индивидуалних контаката с корисницима наших услуга, ажурно вођење интернет-страница Комисије представља значајан вид комуникације са широм јавности. Јавним објавама на интернет-страници Комисије www.secbdbih.org доприноси се повећаној транспарентности пословања Комисије и ширења информација и знања о тржишту хартија од вриједности.

Путем интернет странице омогућен је бесплатан увид у законску регулативу (закони, правилници, упутства, одлуке, обрасци, ЕУ директиве, уредбе, рјешења и др.), увид у рад Комисије, увид у податке о извјештајима о раду, статусу и организацији Комисије. Путем покретне траке на страници Комисије су приказана кретања цијена дионица субјеката у реалном времену на сарајевској берзи (САСЕ) и бањалучкој берзи (БЛСЕ).

У циљу спречавања злоупотреба, малверзација и обмањивања јавности, на интернет-страници Комисије објављена су упозорења за јавност Међународне организације комисија за вриједносне хартије (енгл. International Organization of Securities Commissions–IOSCO).

Унапређивање едукативних активности и истицање важности финансијске писмености усмјерене на ширу јавност Комисија је спроводила током године путем интернет-странице објављивањем едукативних текстова са основним појмовима тржишта капитала. Интернет-страница је редовно ажурирана и надограђивана са циљем тачног и благовременог информисања јавности и свих заинтересованих страна.

3. СТАЊЕ НА ТРЖИШТУ КАПИТАЛА

Чланом 52 Закона регулисано је да Комисија подноси Скупштини Брчко дистрикта годишњи извјештај о свом раду и стању на тржишту хартија од вриједности, као и основне карактеристике достигнутог степена развоја, односно стања тржишта хартија од вриједности.

Озбиљност поремећаја на тржиштима робе и кидање ланаца снабдијевања, уз све снажнији утицај рата у Украјини на све сложеније политичко окружење, које се тек опоравља од пандемије Ковида-19, остварило је велики утицај на макроекономско и макрофинансијско стање свјетске економије, а нарочито снажан утицај има на државе,

односно тржишта у развоју којем припада и наша земља. Тај утицај се првенствено манифестује кроз знатно смањење међународне робне размјене, веће трошкове задуживања и сасвим извјесно бјекство капитала према развијеним економијама.

Све то доприноси опасном разилажењу између развијених и тржишта у развоју, генерално ризикујући фрагментацију глобалне економије на регионалне, односно геополитичке блокове јасно раздвајајући технолошке стандарде, системе прекограничног плаћања и различите резервне валуте. Такав тектонски помак представља озбиљан изазов систему заснованом на правилима која су уређивала међународне и економске односе за посљедњих седамдесет пет (75) година, угрожавајући напредак остварен током протеклих неколико деценија.

Финансијски систем у Босни и Херцеговини и Брчко дистрикту БиХ, посебно тржиште капитала, због вишегодишњег дјеловања економске кризе, те двогодишњим утицајем пандемије Ковида-19, додатно поспјешеном поменути ратом, у овом тренутку се налази у фази стагнације, упркос одсуству рецесије. У протеклом периоду Комисија је пажљиво пратила трендове на политичком и економском плану а посебно на финансијском тржишту у земљи и иностранству и настојала да потенцијални позитивни утицаји на наше тржиште и финансијске институције буду прихваћени и промовисани, а утицај глобалних кретања на одговарајући начин дјеловањем Комисије елиминисан или у крајњем случају ограничен.

Остварени промет и пренос хартија од вриједности у основи је резултат власничке трансформације и обрнутог процеса настанка тржишта хартија од вриједности. Ограниченост обима и скромност структуре понуде чини хартије од вриједности неликвидним јер се понуда заснива само на мањинском пакету дионица чији су власници стекли власнички статус кроз бесплатну дистрибуцију власништва над капиталом. Власници (дионичари) контролног, односно већинског пакета дионица на страни потражње свој статус доминантног дионичара су стекли као купци већинског пакета дионица у процесу власничке трансформације.

Кроз процес инвестирања, путем затворених понуда хартија од вриједности, куповином дионица кроз секундарно трговање и поступак преузимања дионичких друштава надаље су подигли степен концентрације капитала и власничке консолидације на 87,50%. Доминантни дионичари нису заинтересовани за издавање хартија од вриједности јавном понудом, јер би тиме започео процес отварања дионичких друштава према јавности што је супротно њиховим циљевима. Отвореност дионичких друштава према јавности, као њихова основна карактеристика производи већу дисперзију власништва која би угрозила њихову власничку позицију и контролу друштва. Осталим потенцијалним купцима дионице ових друштава нису интересантне управо због високог степена концентрације власништва, који у потпуности ограничава утицај на управљање друштва евентуалним власничким уласком. Наведена ограничења непосредно утичу на остварене обиме и структуру промета и диспропорцију вриједности капитализације и стварног обима промета, чиме слабе кључну функцију тржишта, мобилизацију финансијских потенцијала и њихову оптималну алокацију у профитабилне секторе привреде.

3.1. Распоред капитала и дионичара на берзама у БиХ у периоду 2018–2022. година

Карактеристика актуелног стања тржишта капитала, односно регулаторног простора Брчко дистрикта БиХ је то да је капитал петнаест (15) дионичких друштава увршћен на два уређена берзанска тржишта у БиХ. На Бањалучкој берзи увршћен је капитал једанаест (11) дионичких друштава са капиталом у вриједности од 83.590.690,32 КМ или

78%, а на Сарајевској берзи је увршћен капитал четири дионичка друштва у износу од 24.085.100,00 КМ или 22%. Укупан број регистрованих дионичара у 2022. години, односно власника капитала петнаест (15) дионичких друштва Брчко дистрикта БиХ је 3.874. Дионице од 3.643 дионичара или 94% су увршћене на Бањалучку берзу, док су дионице од 231 дионичара или 6% увршћене на Сарајевску берзу.

Табела број 5: Преглед регистрованог капитала и дионичара на берзама у БиХ у периоду 2018–2022. година

Година	Капитал				Укупно капитал	Дيونичари				Укупно дионичари
	САСЕ	%	БЛСЕ	%		САСЕ	%	БЛСЕ	%	
2018.	27.339.642,20	25,12	81.494.799,30	74,88	108.834.441,50	637	14,90	3.637	85,10	4.274
2019.	26.723.918,00	24,69	81.494.799,30	75,31	108.218.717,30	232	6,00	3.637	94,00	3.869
2020.	24.085.100,00	22,60	82.494.799,35	77,40	106.579.899,35	231	6,00	3.640	94,00	3.871
2021.	24.085.100,00	22,00	84.294.799,00	78,00	108.379.899,35	231	6,00	3.637	94,00	3.868
2022.	24.085.100,00	22,00	83.590.690,32	78,00	107.675.790,32	231	6,00	3.643	94,00	3.874

Извор података: Регистар хартија од вриједности

У табели је приказан преглед кретања регистрованог капитала и броја дионичара на берзама у БиХ у претходних пет година из чега је видљиво да је стање скоро непромијењено, а што је последица напријед наведеног макроокружења као и процеса потпуне консолидације власништва над капиталом дионичких друштава, што је резултат достизања прага власништва од 95%, када понудилац у складу са Законом о преузимању дионичких друштава у поступку преузимања дионичког друштва користи клаузулу принудног откупа дионица мањинских дионичара, што додатно утиче на вриједност капитала, број дионица и власника, а тиме и на интерес за куповину, односно продају тих дионица на берзама.

3.2. Динамика капитала, хартија од вриједности и дионичара

Вриједност основног капитала дионичких друштава у посматраном периоду се кретала од 108.834.441 КМ у 2018. години до 106.579.899 КМ у 2020. години. Основни капитал у 2019. години у односу на 2018. годину показује стопу промјене од -1%, што је последица смањења капитала по основу покрића губитака у пословању дионичких друштава. Тај тренд смањења се наставио у 2020. у односу на 2019. годину, са стопом промјене -2%, а у 2021. години у односу на 2020. годину је дошло до повећања стопе промјене за 2%. Стопа промјене капитала у 2022. години у односу на 2021. годину биљежи смањење од 1%.

Табела 6: Показатељи динамике капитала, дионица и дионичара у периоду 2018–2022. год.

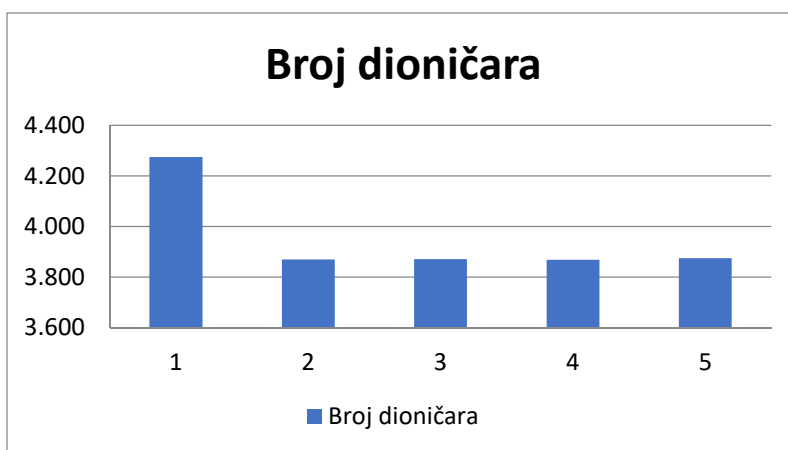
Год.	Вриједност капитала	Број дионица	Број дионичара	Индекс вриједности капитала		Индекс број дионица		Индекс број дионичара	
				Ит	Вт	Ит	Вт	Ит	Вт
2018.	108.834.441	10.928.901	4.274	-	-	-	-	-	-
2019.	108.218.717	10.928.901	3.869	99	99	100	100	91	91
2020.	106.579.899	10.059.295	3.871	98	98	92	92	91	100

2021.	108.379.899	10.070.095	3.868	100	102	92	100	91	100
2022.	107.675.790	10.070.095	3.874	99	99	92	100	91	100

Извор података: Регистар хартија од вриједности

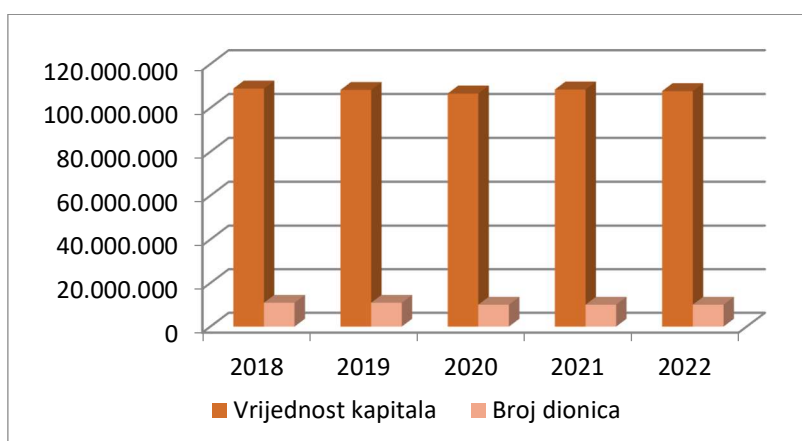
Кроз посматрани период број дионичара, односно власника хартија од вриједности показује тренд благог смањења, што је последица преузимања дионичких друштава.

Графикон број 1: Показатељи динамике броја дионичара у периоду 2018–2022. год.

Стопе промјена на капиталу, броју дионица и дионичара су последица процеса потпуне консолидације власништва над капиталом дионичких друштава што је резултат достизања прага власништва од 95%, када понудилац у складу са Законом о преузимању дионичких друштава у поступку преузимања дионичког друштва користи клаузулу принудног откупа дионица мањинских дионичара, што додатно утиче на вриједност капитала, број дионица и власника.

Графикон број 2: Показатељи динамике капитала и броја дионица у периоду 2018–2022. год.

Однос броја дионица и износа укупног капитала у периоду 2018–2022. је стабилан из разлога стабилности номиналне вриједности дионица, односно непостојања значајнијих промјена у номиналној вриједности дионица осим промјене код д. д. „Житопромет“ гдје

је номинална вриједност дионица смањена на 3,28 КМ из разлога покрића исказаног губитка у пословању друштва.

4. ФИНАНСИЈСКО УПРАВЉАЊЕ И КОНТРОЛА

Финансијско управљање и контрола у јавном сектору представљају свеобухватан систем интерног управљања јавним финансијама у виду контроле прихода, расхода и осталих новчаних трансакција, рационално управљање имовином, и успјешно управљање пројектима чему претходи процесни приступ пословања с континуираним менаџерским управљањем ризицима који могу настати у пословању.

Потреба за увођењем система интерних финансијских контрола у јавни сектор Босне и Херцеговине наметнута је од стране Европске комисије. Наиме, на овај начин Европска комисија жели да помогне државама које желе приступити Европској унији да у систем свог управљања уграде квалитетније стандарде контроле у процесе управљања, тако да се увођењем система интерних финансијских контрола у организације јавног сектора утиче на смањење неправилности у раду јавног сектора.

Финансијско управљање и контрола имају двије главне линије извјештавања према надлежним тијелима што представља додатни облик контроле спровођења. Извјештавање се обавља на годишњем нивоу предајом Годишњег извјештаја о систему финансијског управљања и контрола (ГИФУК). Финансијско управљање и контрола би требало да гарантују транспарентност и законитост пословања јавне управе.

Сам процес успостављања финансијског управљања и контроле започео је именовањем координатора за финансијско управљање и контролу у радну групу за финансијско управљање и контролу на нивоу Дистрикта, односно Централну хармонизациону јединицу која је организована у оквиру Дирекције за финансије. Комисија због специфичности организације у погледу величине (6 запослених) неће именовати руководиоца за финансијско управљање и контролу, с обзиром да та именовања нису обавезна већ су препуштена избору корисника буџета, тако да ће лица одговорна за спровођење система финансијског управљања и контроле бити предсједник Комисије и координатор за финансијско управљање и контролу.

Најважнији механизам извјештавања о функционисању система финансијског управљања и контроле и транспарентности јавне управе представља предаја годишњег извјештаја (ГИФУК). За успостављање система финансијског управљања и контроле одговоран је руководиоца корисника буџетских средстава.

Одговорни у Комисији за успостављање система финансијског управљања и контрола су у законском року урадили годишњи извјештај, односно самопроцјену и акциони план за отклањање недостатака уочених у процесу самопроцјене, те ажурирали етички кодекс запослених у Комисији, затим израдили нацрте мапе пословних процеса, стратегију управљања ризицима и организациону шему Комисије и систематизацију радних мјеста. У оквиру активности на успостављању система финансијског управљања и контроле лице именовано за координатора је присуствовало обукама, односно семинарима и то:

- Семинар на тему „Финансијско управљање и контрола“;
- Радионица ТАИЕХ (европске интеграције) за обуку „транспоноване одредаба Директиве (ЕУ) 2018/843 у вези са размјеном виртуелних валута и пружаоцима депозитарских услуга, са освртом на досадашња искуства“ (он-лајн);
- Обука буџетских корисника у области програмског буџетирања;

- Припремни састанак за састанак „Споразум о стабилизацији и придруживању између ЕУ и Босне и Херцеговине“, 6. састанак Пододбора за економска и финансијска питања и статистику (он-лајн);
- Обука за израду извјештаја о раду;
- Обука у вези с примјеном измјена и допуна Закона о јавним набавкама;
- Обука и презентација Комисије за одлучивање о сукобу интереса; и
- Обука која је реализована у оквиру активности спровођења Стратегије за сарадњу са исељеницима Брчко дистрикта БиХ за период 2022–2024.

5. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ КОМИСИЈЕ

Финансирање Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ из буџета Брчко дистрикта БиХ регулисано је чланом 64 Закона о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ. У наредној табели приказани су планирани и остварени расходи Комисије у 2022. години.

Табела број 7: Преглед планираних и остварених расхода Комисије у 2022. години

Аналитички конто	Опис	2022.		% реализације буџета
		Планирано	Остварено	
611000	Бруто плате	267.952,52	263.751,36	98,44
611200	Накнаде трошкова запослених	17.850,00	2.616,80	17,98
612100	Доприноси послодавца	13.470,00	10.930,80	81,15
611,612	ПЛАТЕ И НАКНАДЕ ТРОШКОВА ЗАПОСЛЕНИХ	299.272,52	277.298,96	92,66
613100	Путни трошкови	3.470,00	1.573,04	45,33
613200	Издаци за енергију	8.844,00	8.309,00	93,95
613300	Издаци за комуналне услуге	8.600,00	7.087,46	82,41
613400	Набавка материјала	1.900,00	1.684,80	88,67
613500	Издаци за услуге превоза и горива	670,00	563,51	84,11
613700	Издаци за текуће одржавање	1.040,00	358,87	34,51
613800	Издаци осигурања и банкарских услуга	700,00	498,95	71,28
613900	Уговорене услуге	28.995,00	25.122,01	86,65
613	НАБАВКА МАТЕРИЈАЛА И УСЛУГА	54.219,00	45.197,64	83,37
821300	Набавка опреме	-	-	-
821400	Набавка осталих основних средстава	-	-	-
821	НАБАВКА СТАЛНИХ СРЕДСТАВА	-	-	-
	У К У П Н О	350.191,52	322.496,60	92,10

Извор: Интерне евиденције Комисије и евиденције Трезора Брчко дистрикта БиХ

Остварени буџетски расходи за 2022. годину износе 322.326,96 КМ или 92,05% одобрених средстава. Степен реализације буџета може се сматрати задовољавајућим на већини буџетских позиција, осим на економским кодовима 611200, 613100 и 613700, гдје је реализација на нешто нижем нивоу, али због и онако малих износа предвиђених за ове намјене, узимајући у обзир принцип материјалне значајности може се закључити да су финансијска средства добро планирана и утрошена.

Канцеларија за ревизију јавне управе и институција у Брчко дистрикту БиХ је за финансијско пословање Комисије за хартије од вриједности за период 1. јануар – 31. децембар 2021. године дала мишљење с резервом. Комисија је у складу са законом израдила Програм мјера за отклањање недостатака у процесу наплате потраживања, који је у потпуности реализован у периоду август–децембар 2022. године.

Извјештај о раду Комисије за 2022. годину је разматран и усвојен на 68. редовној сједници Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, одржаној 26. јануара 2023. године.

Број: 05-15.01-46/23

Датум: 26. јануар 2023. год.

Предсједник
Комисије за хартије од вриједности
Брчко дистрикта БиХ

Мирсад Бешлагић, мср